

SCHATKISTBANKIEREN

Hinken op twee gedachten

Sinds 2004 bestaat de mogelijkheid voor onderwijsinstellingen om te bankieren bij de Staat. Slechts een fractie van de schoolbesturen doet aan schatkistbankieren. Is dat terecht of laten zij hier geld liggen? Vanuit de politiek klinkt juist de roep om schatkistbankieren verplicht te maken voor het onderwijs. Wat is wijs?

DOOR CORNÉ HENNIPHOF EN JAN LOOISE

Schatkistbankieren houdt in dat instellingen hun liquide middelen aanhouden bij het Ministerie van Financiën. Hun rekening courant bij een commerciële bank dient alleen als tussenrekening. Er zitten twee kanten aan bankieren bij de staat: overtollige middelen worden beleend bij het Ministerie van Financiën en bij een tekort kan een instelling met een publieke taak geld lenen. Bij schatkistbankieren verlaat publiek geld de schatkist pas op het moment dat de middelen nodig zijn voor de uitvoering van een publieke taak. Iedere euro die (semi)overheidsinstellingen aanhouden in de schatkist, vermindert de externe financieringsbehoefte van het Rijk. Door schatkistbankieren is het kasbeheer en de inrichting van de treasury-functie van het Rijk dus doelmatiger ingericht. Het Rijk heeft voordeel bij het laten schatkistbankieren door instellingen met een publieke functie. Momenteel gaat het om een kleine 1000 deelnemers, waarvan 119 in de sector onderwijs (meest mbo-hbo-wo). Het aantal is sterk gestegen doordat decentrale overheden zoals provincies en gemeenten sinds eind 2013 verplicht mee doen. Die deelnemers hebben zelf ook voordeel door een risicoarm kasbeheer en de mogelijkheid om goedkoop te lenen uit de schatkist.

GEEN VERPLICHTING

Naar aanleiding van financiële debacles bij onderwijsinstellingen kwam Kamerlid Klaver met de suggestie om schatkistbankieren verplicht te stellen voor alle onderwijsinstellingen. In zijn reactie benadrukt de staatssecretaris van OCW niets te voelen voor verplicht lenen bij de schatkist. Enerzijds vanwege de risico's voor de begroting van OCW, anderzijds

hebben onderwijsinstellingen op basis van artikel 23 van de Grondwet de vrijheid hun eigen bedrijfsvoering te voeren. Wel wijst staatssecretaris Dekker op de grote voordelen van lenen bij de schatkist ten opzichte van andere meer risicovolle wijzen van financiering. Aan het belenen - uitzetten van overtollige publieke onderwijsmiddelen - blijven duidelijke grenzen gesteld worden. De huidige beleidsregel beleggen en belenen krijgt binnenkort zelfs meer wettelijke basis. Deze nieuwe ministeriële regeling richt zich behalve op belenen ook nadrukkelijker op het afsluiten van leningen, waarbij de financiële risico's zoveel mogelijk worden beperkt en de minister makkelijker kan ingrijpen.

WAAR BELENEN

Een groot deel van de mbo-, hbo- en wo-instellingen doet reeds vrijwillig mee met schatkistbankieren. Zij zijn economisch eigenaar van de panden en kunnen daar hypotheek op vestigen. Het aandeel po en vo besturen dat bij de schatkist bankiert, blijft beperkt tot zo'n 3 procent. En dat terwijl de drempel voor deelname van € 15 miljoen al enige jaren is losgelaten. Waarom stalt het overgrote deel van de schoolbesturen in het funderend onderwijs de overtollige middelen toch bij commerciële partijen? Simpelweg omdat zij vaak bij hun eigen bank een betere rente kunnen realiseren. Gemiddeld scheelt dat 0,5 %. Toch kunnen scholen wel voordelen hebben van belenen bij de schatkist. Allereerst de zekerheid die de staat biedt met betrekking tot de opeisbaarheid: de staat gaat niet snel failliet. Een tweede reden kan risicospreiding zijn. Naast het aanhouden van een deposito bij de huisbank, kiest een schoolbestuur voor een 'rentereke-

ning' bij de Thesaurie. De belangrijkste reden waarom scholen belenen is waarschijnlijk de koppeling van belenen en lenen: als een schoolbestuur wil lenen bij de Staat is een harde voorwaarde dat er geen publieke middelen bij commerciële banken wordt aangehouden.

LENEN BIJ DE SCHATKIST

Als het bestuur extra financiële armslag nodig heeft, kan het gaan lenen bij de schatkist. Het kan gaan om een rekening courant krediet of een hypothecaire lening. In beide gevallen dient OCW garant te staan. Daarom dient het bestuur een financieel profiel in te vullen waaruit blijkt dat de financiële kengetallen voldoende zijn en er meerjarig een gezonde exploitatie bestaat. Na acceptatie bij OCW wil het ministerie in twee gevallen een garantie van de gemeente. Allereerst als er sprake is van een hypothecaire lening aanvraag in een situatie van (volledige) doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting. Bij een faillissement van het schoolbestuur kan OCW dan naar de gemeente om (een deel van) de lening terug te vorderen. Maar veel gemeenten vinden dit juist een risico en verstrekken die gemeentegarantie niet. In het tweede - meest voorkomende - geval zal het om een langlopend krediet zonder onderpand gaan. Bij een openbaar schoolbestuur vraagt OCW dan ook een gemeentegarantie; bij een bijzonder schoolbestuur beoordeelt men het financieel profiel. Om te mogen lenen dient de onderwijsinstelling een eventuele effectenportefeuille af te bouwen en stelt het Ministerie van Financiën als eis dat alle bankzaken via de schatkist lopen. Dus ook de rekening courant en de spaarrekening. Het ministerie onderzoekt of deze eisen versoepeld kunnen worden. Het lijkt kortom of de overheid op twee gedachten hinkt: door meer schoolbesturen toe te laten tot schatkistbankieren wil het Rijk financiële debacles voorkomen. Maar tegelijk zien OCW en de gemeente ongaarne de financiële risico's toenemen en ontstaat er 'gedoe' over gemeentegarantie.

NADELEN VAN SCHATKISTBANKIEREN

In de 'beleidsdoorlichting schatkistbankieren' (december 2014)

worden drie nadelen genoemd voor onderwijsinstellingen die deelnemen: belenen levert lagere rentebaten op dan bij de commerciële bank, banken rekenen soms hogere kosten voor het (blijven) aanhouden van een commerciële bankrekening naast het schatkistbankieren en instellingen missen een passend en betaalbaar advies voor complexe financieringsconstructies.

CONCLUSIE

Wegen de voordelen op tegen de nadelen van schatkistbankieren? Dat hangt er vanaf of uw schoolbestuur vooral behoefte heeft aan belenen of aan lenen. Gaat het om stallen van de gelden voor langere tijd, dan kunnen commerciële banken tot 0,5 % meer vergoeding bieden. Want de langlopende deposito's van de schatkist volgen de rente op de Nederlandse staatsobligaties. Hier geldt dat laag risico en laag rendement hand in hand gaan. De schatkist lijkt echter gunstiger opnamevoorwaarden te kennen. Bij een eenvoudig financieringsvraagstuk kan schatkistbankieren een aantrekkelijk alternatief zijn. Het schoolbestuur kan tegen een lager rentetarief lenen (0,5-1 %) mits er gemeentegarantie is. Ook kan in bepaalde gevallen de onderwijsinstelling zonder boete ineens aflossen. Last but not least: rood staan bij de schatkist is voor de meeste deelnemers goedkoper dan bij een bank. Het lijkt dus vooral interessant om te lenen bij de schatkist, zeker als het een eenvoudige financieringsbehoefte betreft zoals een rekening courant krediet. Voor investeringen in huisvesting wordt wel een gemeentegarantie gevraagd. Sinds de uitname van huisvestingsgelden uit het gemeentefonds, lijken gemeenten daar (nog) minder toe geneigd te zijn. Zij doen ook aan risicobeheer. De overheid hinkt nog op twee gedachten bij schatkistbankieren voor het onderwijs.

CORNÉ HENNIPHOF MSC IS ADVISEUR EN DRS JAN LOOISE IS SENIOR ADVISEUR BIJ INFINITE FINANCIËEL. INFINITE FINANCIËEL IS GESPECIALISEERD IN HET ADVISEREN OVER FINANCIËLE EN BEDRIJFSVOERINGVRAAGSTUKKEN IN HET ONDERWIJS. WWW.INFIBITEBV.NL